



MAGÁN- KEZDEMÉNYEZÉSEKBŐL NÉPFŐISKOLÁK

Dáné Tibor Kálmán (2013) *Gondolatok Erdély nem „kötött parancsra” működő iskolájáról*. Romániai Magyar Népfőiskolai Társaság, Erdélyi Magyar Közművelődési Intézet, Kolozsvár, 62 o. ISBN 978-606-553-026-3.

Balázs Ferenc és Erdő János 1930-as években, Erdélyben kifejtett népfőiskolai munkásságával ismerkedhetünk meg Dáné Tibor Kálmán új tanulmánykötetében. A négy írás közül a legterjedelmesebb a fiatalon meghalt Balázs Ferenc vidékfejlesztési munkásságáról szól, aki hét éven keresztül Kolozs megyében, az Aranyos folyó partján fekvő erdélyi kistelepülésen, Mészkon végzett egyedülálló népfőiskola-fejlesztői és ismeretterjesztő munkát.

Az időbeli és gondolati hasonlóság okán a szerző újra közölte Erdő János 1934-ben megjelent, csak kevesek által ismert, *A népfőiskola jelentősége népünk életében* című tanulmányát. A másodközlés indoka az lehet, hogy Erdő ebben az írásában pontokba szedett, részletes választ ad arra a máig aktuális módszertani alapkérdésre, „... hogyan lehetne egy népfőiskolát alakítani egy kisebbségi faluban”?

A két világháború között Erdélyben is az egyházak álltak a népfőiskolai kezdeményezések élére – írja Dáné Tibor Kálmán. Pontosítani lehetne ezt az állítást azzal, hogy Balázs Ferenc és Erdő János kezdeményezését nagyra becsülve, egyházuk mellé állt elkötelezett lelkészei magánkezdeményezéseinek, amelyekből aztán példaértékű falufejlesztési programok és népfőiskolák nőtték ki.

Feltehetjük a kérdést, hogy miért vállaltak a falvakban a népfőiskolák szervezésében ilyen nagy szerepet a protestáns és katolikus lelkészek, plébánosok? Konkrétabban, miért éppen ez a két unitárius lelkész töltött be ilyen jelentős és innovatív szerepet az erdélyi népfőiskolai mozgalom 1930-as évek-

hez kapcsolódó történetében? A kötetből egyértelművé válik a válasz: jól akarták végezni a munkájukat, és ehhez szükség volt falufejlesztésre és népfőiskolákra is.

A két nagyszerű ember élete során jelentős nemzetközi tapasztalatot gyűjtött össze. Külföldön végezték tanulmányaikat és utazásaik során – bizvást elmondhatjuk – bejárták a világot. Felismerték, hogy milyen is lehetne az országuk, a környezetük, ha bevezethetnék és alkalmazhatnák a más európai és ázsiai országokban már kipróbált módszereket. Közvetlen tapasztalatokat szereztek arról is, hogyan lehetne fejleszteni vidéküket, településüket. Úgy gondolták, hogy a falvaikban élő emberek tájékozottabbak lehetnének, ha van a környezetükben olyan személy, aki a jövőre vonatkozóan határozott programmal rendelkezik, és tervei megvalósításához önfeláldozó, szorgalmas munkát is vállal. Erdő János szavaival: „A népfőiskolához cselekvési szabadság és kitartó, profétalelkű emberek szükségesek”.

A két életmű nagyon fontos, közös vonása – Dáné Tibor Kálmán is ezt hangsúlyozza tanulmányaiban – hogy mindkét személyiség szükségesnek tartotta az egyéni erőfeszítéseket és a jövőbe látó közösségi víziókat a falufejlesztésben és a helyi népfőiskolák életre hívásában. „A népfőiskola jövőjét nem a hivatalos, hanem a magánkezdeményezések biztosítják” – üzenik a nagy erdélyi elődök.

Egyetértek a szerzővel abban is, hogy „... bár számos közös vonást mutat, mégis az anyaországban és Erdélyben az intézményesülés folyamata önálló utakon járt.” (9. o.)

Az *Izlandtól Mészköig* című tanulmányában a szerző Nicolaj Frederik Severin Grundtvignak (1783–1872) az északi népfőiskolák kialakulásával kapcsolatos főbb gondolatait elemzi, és

párhuzamot von a dániai és az erdélyi mozgalom társadalmi gyökerei között. Az izlandi udvarházak középkorban kialakult beszélgető köreinek leírása új ismeretekkel gazdagíthatja az olvasót. Itt alakult ki ugyanis az a szokás, hogy a „jómódú izlandi polgárok – különösen a kinti munkára alkalmatlan téli időszakban – udvarházaikban összegyűjtötték esténként a családot, a cselédséget, a szomszédokat és a közeli ismerősöket, s együtt megtárgyalták a világ folyását”.

Mindazoknak, akik érdeklődnek a népfőiskolai mozgalom története iránt, feltétlenül ajánlom a tanulmányok elolvasását. Hasznosítható gondolatokat találunk a kötetben azok is, akik bekapcsolódtak működő, helyi népfőiskolák munkájába, vagy részt vesznek falu- és vidékfejlesztő programokban. A nem „kötött parancsra” működő tanulási formáknak pedig egyre nagyobb lesz a jelentőségük, így hasznos tudni, mire építhetjük a jövő közművelődési programjait.

A tanulmánykötetet közvetlenül a szerzőtől lehet kérni az alábbi e-mail címen: emke@clicknet.ro vagy danetiborkalman@yahoo.com

PORDÁNY SAROLTA ZSÓFIA (Cece, 1954.) tanár, andragógus, a PTE „Oktatás és Társadalom” Doktori Iskolájának doktorjelöltje, a Pordány és Társa Kft. kutatási igazgatója és üzletvezetője. 1991-1999: Az ELTE Tanárképző Karán, valamint a PTE FEEFI művelődésszervező képzéseinek közművelődésmódszertant oktatója. 1996-2006: Pedagógiai Társaság Felnőttnevelési Szakosztály tagja, 2000: MTA Pedagógiai Bizottság Felnőttnevelési Albizottsága megfigyelő jogú tagja, 2004-2012. A Felnőttképzési Fejlesztésért Egyesület ügyvezető elnöke, 2007-2012. A Felnőttképzési Szemle online folyóirat alapító főszerkesztője. (Elérhető: Elektronikus Periodika Archivum és Adatbázis). Könyve: Pordány Sarolta: Felnőttkori tanulás, közművelődés, Budapest, 2002. 1991-ben A Magyar Köztársaság Kormányának Ifjúsági Díja kitüntetését kapott.